

Jak ubezpieczają się w Unii – Malta

Powierzchnia:	316 km ²
Stolica:	Valletta – 5,5 tys. mieszkańców (na podstawie National Statistics Office Malta, 2015 r.), największym miastem jest Birkirkara (22 tys. mieszkańców)
Ludność:	434 tys. mieszkańców (dane Eurostat, 2016 r.)
Przyrost naturalny:	2 ‰ (na podstawie Eurostat, 2015 r.)
Przeciętna długość życia:	mężczyzn – 79,8 lat; kobiet – 84,2 lat (Eurostat, 2014 r.)
PKB na 1 mieszkańca:	22 700 euro (Eurostat, 2016 r.)
Stopa bezrobocia:	4,8 proc. (Eurostat, 2016 r.)
Udział ludności powyżej 65 roku życia:	28,6 proc. ludności aktywnej zawodowo (Eurostat, 2015 r.)

Wydatki na zabezpieczenie społeczne wynoszą 18,2 proc. PKB (dane za 2014 r.).

Na system zabezpieczenia społecznego na Malcie składają się ubezpieczenie emerytalne, rentowe, w razie choroby i macierzyństwa, z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych oraz świadczenie dla bezrobotnych.

Na mocy ustawy o zabezpieczeniu społecznym na Malcie istnieją dwa podstawowe systemy zabezpieczenia społecznego – system nieskładkowy i składkowy. Podstawowym wymogiem uzyskania uprawnień w ramach pierwszego systemu jest spełnienie warunków związanych z oceną zasobów finansowych, a w przypadku drugiego systemu – warunków składkowych.

System nieskładkowy początkowo zaspokajał potrzeby osób żyjących poniżej progu ubóstwa. Z czasem jednak został rozbudowany i obecnie obejmuje powiązane wzajemnie świadczenia

mające na celu pomoc społeczną i medyczną bezrobotnym poszukującym pracy lub niezdolnym do pracy z powodu specyficznej choroby. Warunkiem uzyskania pomocy jest posiadanie środków finansowych nieprzekraczających określonego progu. Osoby przewlekle chore mogą również uzyskać bezpłatną pomoc medyczną, niezależnie od statusu majątkowego swoich rodzin. Każda osoba mająca prawo do pomocy z tytułu opieki społecznej otrzymuje również zasiłek mieszkaniowy, jeśli głowa rodziny płaci czynsz za mieszkanie, a także posiada prawo do zasiłku uzupełniającego.

Z kolei system składowy jest systemem powszechnym, obejmuje wszystkie osoby pracujące i prowadzące działalność na własny rachunek (samotne – zarabiające rocznie powyżej 1 005 euro i pozostające w związku małżeńskim – powyżej 1 470 euro rocznie) oraz osoby niepobierające wynagrodzenia (poniżej 65. roku życia, które nie pracują ani nie są samozatrudnione, których dochody nie pochodzą z działalności gospodarczej, ale z innych źródeł, np. wynajem, dywidendy).

Składki obowiązkowe obejmują ryzyko związane ze starością, śmiercią, inwalidztwem, wypadkiem przy pracy i chorobą zawodową, a także świadczenia emerytalno-rentowe i uzupełniające. Obejmują również zasiłek na dzieci, pomoc społeczną i usługi świadczone w ramach systemu opieki zdrowotnej.

Organizacja systemu zabezpieczenia społecznego

Wszystkimi świadczeniami pieniężnymi zarządza Zakład Zabezpieczenia Społecznego (*Dipartiment tas-Sigurtà Soċjali*) poprzez centralny urząd w Valletcie oraz 24 biura okręgowe (22 na wyspie Malcie i 2 na Gozo).

Zakład Zabezpieczenia Społecznego zajmuje się przyznawaniem zasiłków oraz udzielaniem porad i informacji związanych z ubezpieczeniem społecznym. Jego działalność obejmuje:

- *contributory benefits* – zasiłki składowe
- *non-contributory benefits* – zasiłki nieskładowe
- *customer care & international relations* – opiekę nad klientem i współpracę międzynarodową.

Ministerstwo Rodziny i Solidarności Społecznej (*Ministeru għall-Familja u s-Solidarjeta 'Socjali*) nadzoruje wypłacanie świadczeń przez Zakład Zabezpieczenia Społecznego. Do zadań ministerstwa należy również promowanie i wspomaganie realizacji działań rozpoczętych w ramach budowy społeczeństwa integracyjnego, poprzez świadczenie spersonalizowanych usług wysokiej jakości oraz aktywne wspieranie jednostek, rodzin i

stowarzyszeń społecznych w zwalczaniu wykluczenia społecznego i zapewnianiu równych szans wszystkim, w szczególności najsłabszym członkom społeczeństwa.

Ministerstwo Energetyki i Ochrony Zdrowia (*Ministeru għall-Energija u s-Saħħa*) odpowiada za świadczenie usług opieki zdrowotnej i realizowanie mechanizmu monitorowania i kontroli, a także promowanie działań przyczyniających się do dobrego samopoczucia osób starszych i rozwoju opieki środowiskowej.

Świadczenia emerytalne

W 2007 r. na Malcie weszła w życie reforma emerytalna, która zakłada stopniowe wyrównywanie minimalnego wieku emerytalnego kobiet i mężczyzn do 65 lat oraz możliwość skorzystania, pod pewnymi warunkami, z wcześniejszej emerytury po ukończeniu 61 lat.

Poza wiekiem, drugim warunkiem, który należy spełnić, aby uzyskać prawo do emerytury jest konieczność opłacania lub kredytowania przynajmniej 50 tygodniowych składek rocznie (licząc od 18 urodzin) przez:

- 30 lat w przypadku osób urodzonych przed 31 grudnia 1951 r.
- 35 lat w przypadku osób urodzonych w latach 1952–1961
- 40 lat w przypadku osób urodzonych po 1 stycznia 1962 r.

Od 1 stycznia 2016 r. minimalne świadczenie emerytalne wynosi 140 euro, a maksymalne 230,32 euro tygodniowo.

Świadczenia chorobowe, macierzyńskie, rodzinne

Pracownikowi objętemu ubezpieczeniem chorobowym przysługuje wynagrodzenie chorobowe w czasie niezdolności do pracy. Okres pobierania wynagrodzenia chorobowego jest uzależniony od okresu zatrudnienia u pracodawcy. Jeżeli okres choroby się wydłuża, pracodawca przestaje wypłacać wynagrodzenie chorobowe, a pracownik nabywa prawa do zasiłku chorobowego wypłacanego przez opiekę społeczną (*Social Security*). Podstawą wypłaty zasiłku chorobowego jest zwolnienie lekarskie, które należy dostarczyć pracodawcy do trzeciego dnia choroby, jednak niektórzy pracodawcy wymagają dostarczenia zwolnienia już pierwszego dnia choroby. Jeżeli niezdolność do pracy trwa ponad 1 tydzień, pracownik musi zgłaszać się na kontrolę lekarską raz w tygodniu. W przypadku, kiedy niezdolność do pracy trwa co najmniej 60 dni, osoba pobierająca zasiłek chorobowy musi stawić się na

komisję lekarską w Zakładzie Zabezpieczenia Społecznego w celu sprawdzenia stanu zdrowia.

Warunkiem uzyskania zasiłku chorobowego jest opłacenie co najmniej 50 składek, z czego 20 powinno być płaconych w ciągu ostatnich 2 lat.

W ramach zasiłku macierzyńskiego przysługuje 14-tygodniowy urlop, z którego 13 tygodni jest w 100 proc. odpłatne, 1 tydzień jest niepłatny. Podstawą wypłaty zasiłku macierzyńskiego jest zaświadczenie lekarskie o przewidywanej dacie porodu. Urlop macierzyński jest udzielany na następujących zasadach:

- 6 tygodni – niezwłocznie po porodzie,
- 4 tygodnie – przed przewidywaną datą porodu,
- pozostałe 4 tygodnie – do wykorzystania przed lub po porodzie w zależności od zapotrzebowania.

Oboje rodzice są uprawnieni do bezpłatnego urlopu rodzicielskiego przez 3 miesiące w przypadku urodzenia, adopcji lub prawnej opieki nad dzieckiem. Urlop taki można wykorzystać do ukończenia przez dziecko 8 lat.

Pracownicy w sektorze publicznym mają prawo do rocznego urlopu rodzicielskiego na jedno dziecko oraz, tylko raz, do 5-letniego niepłatnego urlopu.

Prawo do zasiłku rodzinnego oraz jego wysokość jest uzależniona od dochodów rodziny. Beneficjentami zasiłku rodzinnego są dzieci pozostające na utrzymaniu do ukończenia 16 roku życia.

Świadczenie z tytułu niezdolności do pracy oraz z tytułu wypadku przy pracy

Renta z tytułu niezdolności do pracy przysługuje osobie, która nie osiągnęła wieku emerytalnego i była zatrudniona co najmniej od 12 miesięcy przed złożeniem wniosku. Decyzja o przyznaniu renty jest zależna od opinii komisji medycznej z Zakładu Zabezpieczenia Społecznego, rodzaju i stopnia niezdolności do pracy oraz od liczby opłaconych składek od 18 roku życia.

Renta z tytułu niezdolności do pracy jest wypłacana do osiągnięcia wieku emerytalnego. Po osiągnięciu wieku emerytalnego osoba może wybrać emeryturę, jeśli ta jest wyższa od świadczenia rentowego.

Do osób objętych ubezpieczeniem z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych zalicza się wszystkie osoby zatrudnione oraz samozatrudnione, które odniosły obrażenia w

miejscu pracy. Kwota świadczenia jest uzależniona od dochodu pracownika i wielkości opłacanych składek.

Świadczenie z tytułu bezrobocia

Prawo do zasiłku przysługuje bezrobotnemu zdolnemu do podjęcia zatrudnienia, zarejestrowanemu w urzędzie pracy. Musi mieć opłaconych 50 tygodniowych składek, z czego przynajmniej 20 w ciągu ostatnich 2 lat. Jeżeli bezrobotny sam złoży wypowiedzenie umowy o pracę lub zostanie zwolniony w wyniku popełnionego wykroczenia, traci prawo do zasiłku na okres 6 miesięcy. Odmowa przyjęcia oferty pracy bez uzasadnionej przyczyny również skutkuje utratą prawa do zasiłku.

Finansowanie

System świadczeń społecznych oraz publiczny system opieki zdrowotnej na Malcie jest finansowany z podatków oraz składek na ubezpieczenie krajowe, płaconych przez pracodawców, pracowników i osoby prowadzące działalność na własny rachunek. Systemy te są oparte na finansowaniu z bieżących dochodów.

Dla celów składkowych ustawa o zabezpieczeniu społecznym wyróżnia: osoby podlegające ubezpieczeniu, osoby samowystarczalne (otrzymujące pasywny dochód samodzielnie opłacające składkę) oraz osoby samozatrudnione (prowadzące działalność na własny rachunek).

Osobami podlegającymi ubezpieczeniu są wszyscy ludzie zatrudnieni na Malcie, z wyjątkiem:

- cudzoziemców spoza UE, którzy nie mają stałego miejsca zamieszkania na Malcie, jeśli pracodawca już płaci lub zdecydował się opłacać ich składki zgodnie z ich systemem krajowym
- osób samozatrudnionych, które zwykle mieszkają na Malcie i które osiągają dochód z innego zajęcia zarobkowego niż zatrudnienie
- osób, które zwykle zamieszkują na Malcie, nie podlegają ubezpieczeniu, nie są samozatrudnione, klasyfikowane jako osoby samowystarczalne.

Składki na zabezpieczenie społeczne są opłacane zarówno przez pracownika, jak i pracodawcę. Składki wynoszą 10 proc. podstawowej tygodniowej płacy pracownika, jednak nie mniej niż 16,80 euro. Maksymalna wysokość składki zależy od wieku ubezpieczonego i wynosi 34,49 euro dla pracowników urodzonych przed 1 stycznia 1962 r. oraz 42,57 euro dla pracowników, którzy urodzili się po 1 stycznia 1962 r. Składki na zabezpieczenie społeczne

osób samowystarczalnych i samozatrudnionych wynoszą 15 proc. ich rocznego dochodu netto i także mają określoną minimalną i maksymalną wysokość. Minimalna wynosi 28,73 proc, a wysokość maksymalna zależy od wieku – dla osób urodzonych przed 1 stycznia 1962 r. wynosi 51,73 euro, a dla osób urodzonych po 1 stycznia 1962 r. – 63,86 euro tygodniowo. Samotne osoby samozatrudnione, których dochód roczny w roku poprzedzającym nie przekracza 8 500 euro, płacą stałą składkę 24,52 euro tygodniowo.

Osoby samozatrudnione i samowystarczalne opłacają składki co cztery miesiące.

W maltańskiej ustawie o zabezpieczeniu społecznym przewidziano również instytucję kredytu składkowego. Polega on na tym, że po spełnieniu określonych warunków okres, w którym składki nie są opłacane, nie zostanie ujęty w historii składek ubezpieczonego jako przerwa w ich opłacaniu, a dla warunków składkowych składki skredytowane będą tak samo ważne, jak składki zapłacone.

Schemat organizacji systemu zabezpieczenia społecznego Malty tym razem nie pojawi się na naszych łamach. Ma on z jednej strony złożoną strukturę, ale z drugiej – ogranicza się tylko do przedstawienia schematu organizacyjnego Ministerstwa Rodziny i Solidarności Społecznej (*Ministeru għall-Familja u s-Solidarjeta 'Socjali*).

Karolina Szyszko-Głowacka

Departament Współpracy Międzynarodowej